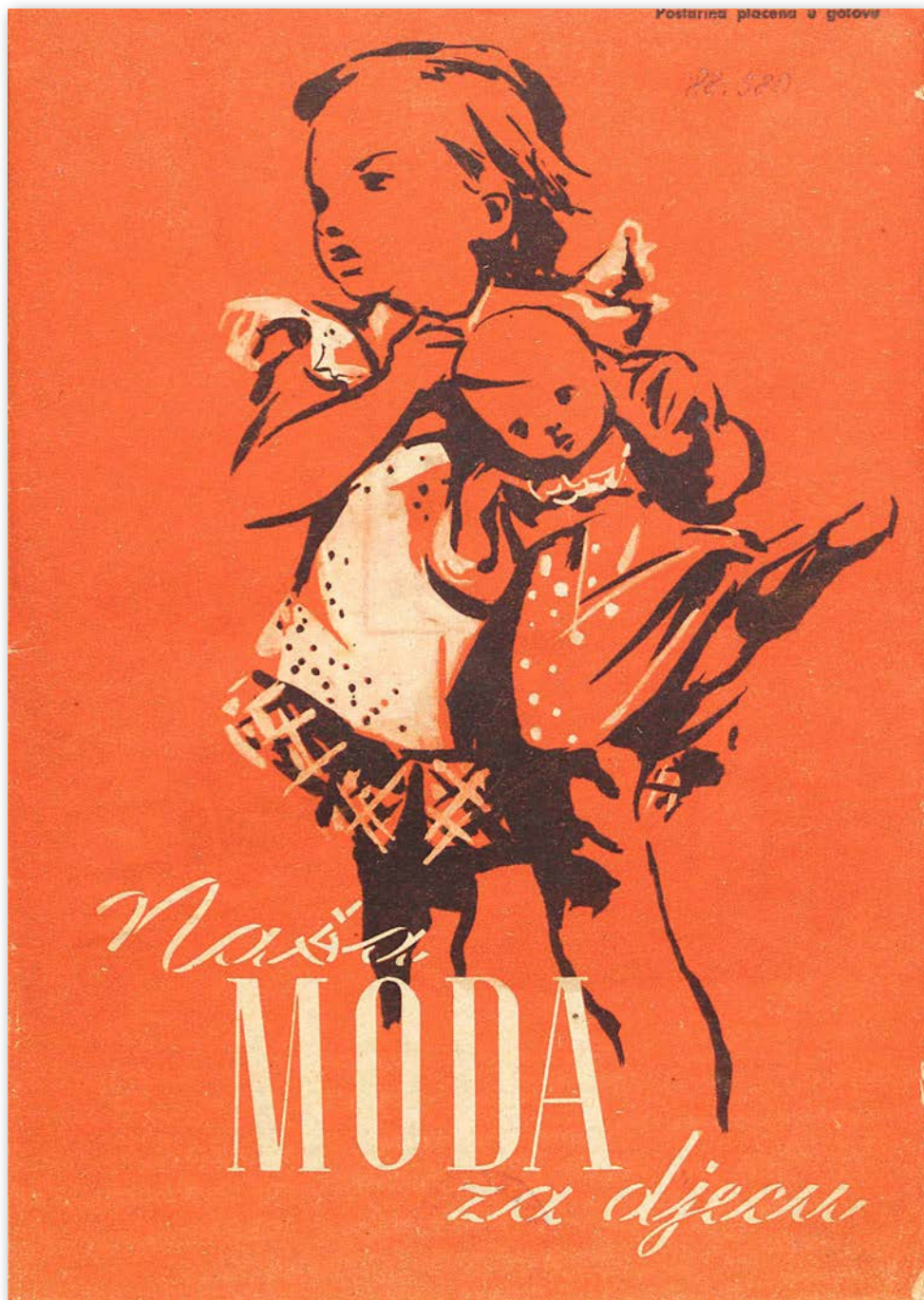

Grada Fact File

Naša moda za djecu (1947)
Our Fashion for Children (1947)

Post-WWII Children's Fashion

Written by Berislav Majhut

Translated by Nikola Novaković

Immediately after World War II, scarcity severely affected the population in Croatia and throughout what was then Yugoslavia. The living conditions of the majority were poor, as evidenced by a statement made at a session of the Central Committee of the Communist Party of Yugoslavia (CC CPY) at the beginning of 1949: "out of 160,000 young people undergoing military conscription, 30,000 were declared unfit due to malnutrition" (Spehnjak 2002: 200). There was also a scarcity of other essentials; for example, "in the Krapina district in 1948, as many as 60% of children had no footwear at all" (Radelić 2006: 208). Therefore, it seems almost unreal that at the same time, when basic survival items were lacking, a brochure was published titled *Naša moda za djecu* [Our Fashion for Children], which focused on children's fashion.

The brochure *Naša moda za djecu*, as a supplement to the magazine *Naša moda* [Our Fashion], was most likely published in 1947 as an edition of the main committee of the Women's Antifascist Front (WAF) of Croatia,¹ specifically between March 1947 and February 1948.²

Industrial goods were strictly rationed, so in 1947, according to Article 8 of the "Decision on the Method of Procuring Rationed Industrial Products" published in *Narodne novine* [The People's Newspaper], it was determined that (Ministry... 1947: 63–64):

¹ The Women's Antifascist Front (WAF) was a women's socio-political organisation established in December 1942. The first president of the Central Committee of the WAF of Yugoslavia was Kata Pejnović (1899–1966), member of the Communist Party from 1936 and a partisan during WWII. By the decision of the People's Front (from 5 April 1953 known as the Socialist Alliance of Working People of Yugoslavia), the activities of WAF were stopped in 1953. It was criticised for being overly engaged in political work.

² The brochure *Naša moda za djecu*, spanning 28 pages plus 4 cover pages (23x16), does not reveal the year of publication on its pages. However, it is possible to fairly accurately determine the time of its publication based on the information from the colophon. It includes the four-digit phone number of the administration and editorial office, 30–32; the name of the editor-in-chief, Vanja Žanko; and the name of the printing house, Rožankovski from Zagreb. *Naša moda za djecu* is a one-time supplement to the magazine *Naša moda*.

The magazine *Naša moda*, including the second issue in its second year (1947), was published by *Vjesnik Narodnoga fronta Hrvatske* [The Herald of the People's Front of Croatia] and edited by Vanja Žanko. Starting with the third issue of *Naša moda* (that is, from March 1947), it became the publication of the main committee of the WAF of Croatia with a new address at Republic Square 8, ground floor. The magazine *Naša moda* had the same phone number for the administration and editorial office (30–32) as the magazine *Žena u borbi* [Woman in Battle], which had been located at that address earlier and was published from 1943 to 1953, also by the Women's Antifascist Front of Croatia (and from 1954 until its end in 1957 as the publication of the Association of Women's Societies of Croatia). From issue 8, volume III (1948), the editor-in-chief of *Naša moda* changes, with Vanja Žanko being replaced by Vesna Regner. From issue 3 (March 1948), the telephone number changes to a five-digit number. Additionally, from the same issue on, the printing house changes; instead of the Rožankovski printing house, the magazine is now printed by the "Ognjen Prica" Printing Institute (it is the same printing house, which was renamed after becoming state property). Therefore, it follows that the year of publication of the brochure *Our Fashion for Children* was 1947.

Poslijeratna dječja moda

Berislav Majhut

Neposredno nakon Drugoga svjetskoga rata oskudica je teško pogodila stanovništvo u Hrvatskoj i u cijeloj tadašnjoj Jugoslaviji. Životni uvjeti većine stanovništva bili su loši o čem svjedoči i podatak izrečen na jednoj sjednici CK KPJ početkom 1949. „da je od 160 000 omladinaca pri vojnoj regrutaciji zbog neuhranjenosti proglašeno nesposobnima čak 30 000“ (Spehnjak 2002: 200). I u drugim potrepštinama vladala je oskudica pa je primjerice „u kotaru Krapina 1948. bilo čak 60 % djece bez ikakve obuće“ (Radelić 2006: 208). Zato zapravo nestvarno djeluje činjenica da je u isto to vrijeme, kada nedostaju osnovne stvari za preživljavanje, objavljena brošura *Naša moda za djecu* koja se brinula o dječjoj modi.

Brošura *Naša moda za djecu*, kao podlistak časopisa *Naša moda*, objavljena je najvjerojatnije 1947. kao izdanje glavnoga odbora Antifašističkoga fronta žena (AFŽ) Hrvatske,¹ točnije između ožujka 1947. i veljače 1948.²

Industrijska roba bila je strogo racionirana pa je 1947. prema članku 8. „Rješenja o načinu nabavljanja racioniranih industrijskih proizvoda“ objavljenom u *Narodnim novinama* (Sl. 1a, b) određeno sljedeće (Ministarstvo... 1947: 63–64):

Nabava pojedine vrste industrijske robe vršit će se na ovaj način:

- a) uz predaju pojedinačnih doznaka i izrezivanje određenog broja jedinica;
- b) uz izrezivanje kupona i određenog broja jedinica;
- c) isključivo uz izrezivanje jedinica;
- d) uz upisivanje u potrošačku kartu za industrijske proizvode na za to određenom prostoru;
- e) isključivo uz predaju kupona.

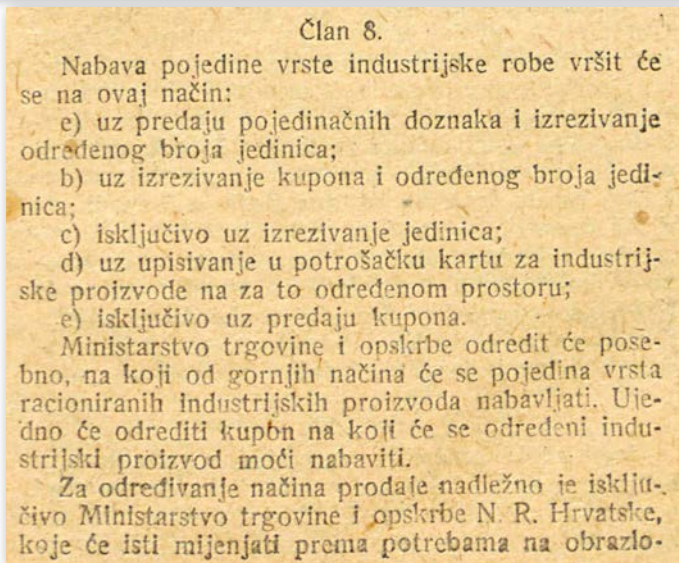
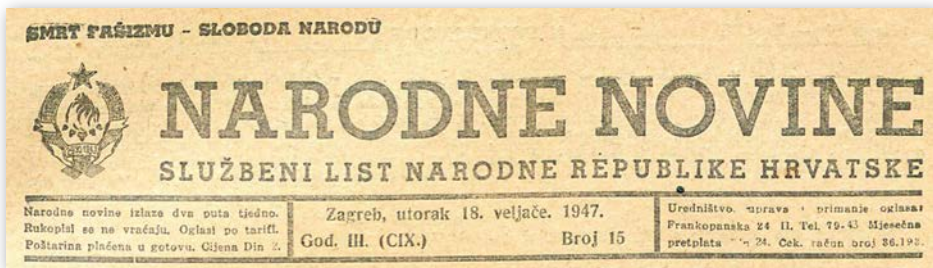
¹ Antifašistički front žena ženska je društveno-politička organizacija nastala u prosincu 1942. Prva predsjednica Centralnoga odbora AFŽ Jugoslavije bila je Kata Pejnović. AFŽ odlukom Narodnoga fronta (odnosno od 5. travnja 1953. Socijalističkoga saveza radnoga naroda Jugoslavije) prestaje s radom 1953. Zamjerali su mu preveliko političko djelovanje.

² Na brošuri *Naša moda za djecu*, opsega 28 stranica + 4 stranice omota (23x16), nije otisnuta godina objavljivanja no moguće je, prema podacima iz kolofona, prilično točno utvrditi vrijeme njezina objavljivanja. Naime, iz kolofona je poznat četveroznamenasti broj telefona uprave i uredništva, 30-32; ime glavnoga i odgovornoga urednika, odnosno urednice, Vanje Žanko; kao i naziv tiskare, Rožankovski iz Zagreba. *Naša moda za djecu* jednokratni je dodatak časopisu *Naša moda*. Časopis *Naša moda* bila je, uključujući i 2. broj II. godišta (1947), izdanje *Vjesnika Narodnoga fronta Hrvatske*, a uređivala ga je Vanja Žanko. U 3. broju *Naša moda* (to će reći od ožujka 1947.) postaje izdanje glavnoga odbora AFŽ-a Hrvatske s novom adresom Trg Republike 8, prizemno. Časopis *Naša moda* ima isti broj telefona uprave i uredništva (30–32) koji ima i časopis *Žena u borbi*, koji je već od ranije smješten na toj adresi i koji je izlazio od 1943. do 1953., također u nakladi Antifašističkoga fronta žena Hrvatske (a od 1954. do kraja izlaza 1957. kao glasilo Saveza ženskih društava Hrvatske). Od broja 8. godišta III. (1948) mijenja se glavni i odgovorni urednik *Naše mode* te Vanju Žanko zamjenjuje Vesna Regner. Od br. 3. (ožujak 1948.) mijenja se telefonski broj u peteroznamenasti. Također, s istim brojem mijenja se i tiskara te umjesto štamparije Rožankovski časopis nadalje tiska Štamparski zavod „Ognjen Prica“ (Riječ je o istoj tiskari, koja je preimenovana jer je postala državno vlasništvo). Iz toga slijedi da je brošura *Naša moda za djecu* objavljena 1947. godine.

The procurement of individual types of industrial goods will be carried out in the following manner:

- a) by presenting individual vouchers and cutting out a certain number of units;
- b) by cutting out coupons and a certain number of units;
- c) exclusively by cutting out units;
- d) with an entry into the consumer card for industrial products in the designated space;
- e) exclusively by presenting coupons.

The Ministry of Trade and Supply will specifically determine the manner in which each type of rationed industrial product will be procured. It will also determine the coupon required to procure a specific industrial product. The Ministry of Trade of the People's Republic of Croatia is solely responsible for determining the method of sale, which it will change as needed based on a reasoned proposal from the district National Committees, or the Regional National Committee for Dalmatia.

Fig. 1a, b. Masthead of *Narodne novine*, the official state bulletin of the Republic of Croatia, and the relevant part of paragraph 8 of the “Decision on the Method of Procuring Rationed Industrial Products” published on 18 February 1947 (Ministarstvo... 1947: 63)

Sl. 1a, b. Zaglavlje Narodnih novina, službenoga lista Republike Hrvatske iz 1947. i odsudni dio članka 8. „Rješenja o načinu nabavljanja racioniranih industrijskih proizvoda“ objavljenoga u *Narodnim novinama* od 18. veljače 1947. (Ministarstvo... 1947: 63)

Ministarstvo trgovine i opskrbe odredit će posebno, na koji od gornjih načina će se pojedina vrsta racioniranih industrijskih proizvoda nabavljati. Ujedno će odrediti kupon na koji će se određeni industrijski proizvod moći nabaviti.

Za određivanje načina prodaje nadležno je isključivo Ministarstvo trgovine N. R. Hrvatske, koje će isti mijenjati prema potrebama na obrazloženi prijedlog okružnih NO-a, odnosno Oblasnog NO-a za Dalmaciju.

Takav način prodaje vrijedio je sve do srpnja 1951. kad su uvedeni novčani bonovi kao potpuna zamjena za industrijske potrošačke karte. Novčani bonovi vrijedili su do 1. siječnja 1953. Od 15. prosinca 1952. sva novčana primanja isplaćuju se samo u gotovini (Maticka 1999: 399). U vrijeme o kojem govorimo, a to je 1947., vrijede sljedeća pravila (395):

Za sve vrste odjevnih predmeta, obuće, tekstila i raznih potrepština za kućanstvo određena je vrijednost u jedinicama (točkicama) i kuponima, koji su se izrezivali iz potrošačkih karata prilikom kupovine. Tako je npr. muški vuneni sako označen sa 30 točkica, pidžama sa 20, džepna maramica sa jednom točkom, ženski vuneni kaput od kostima sa 28 točkica, spavačica [sic!] sa 18, a marama za glavu sa 5. Prilikom kupovine tih i još nekih predmeta trebalo je imati samo određeni broj točkica u potrošačkoj karti. Za kupovinu muškog zimskog kaputa trebalo je odvojiti npr. 60 točkica i posebni kupon. Posebni kuponi uz određeni broj točkica bili su potrebni i prilikom nabave muških košulja (12), gaća (6–10), čarapa (3–5) i još nekih proizvoda, zatim ženskih vunenih haljina (24), gaćica (6), čarapa (3–8) itd.

Međutim, bez obzira na to što je vladala nestašica i oskudica, već u listopadu 1945. pojavio se *Modni list* (Sl. 2). U „Uvodnoj riječi“ ovako se modu smješta u novu stvarnost (Anon 1945: 2. str. omota):

U prirodi svake žene leži duboko usadjen smisao i osjećaj ljepote. Ona taj osjećaj izražava svakom prilikom svjesno ili nesvjesno. U poslu, u načinu kako se odijeva, u uredjenju svoga doma, u sve što ju okružuje ona unosi taj sklad i smisao za ljepotu. Način odijevanja ili „moda“, kako se to uobičajeno kaže, nije ništa drugo, nego prilagodjavanje nošnje duhu vremena. To je potreba, da se pronadje ono najprikladnije, što će udovoljiti zahtjevima današnjice.

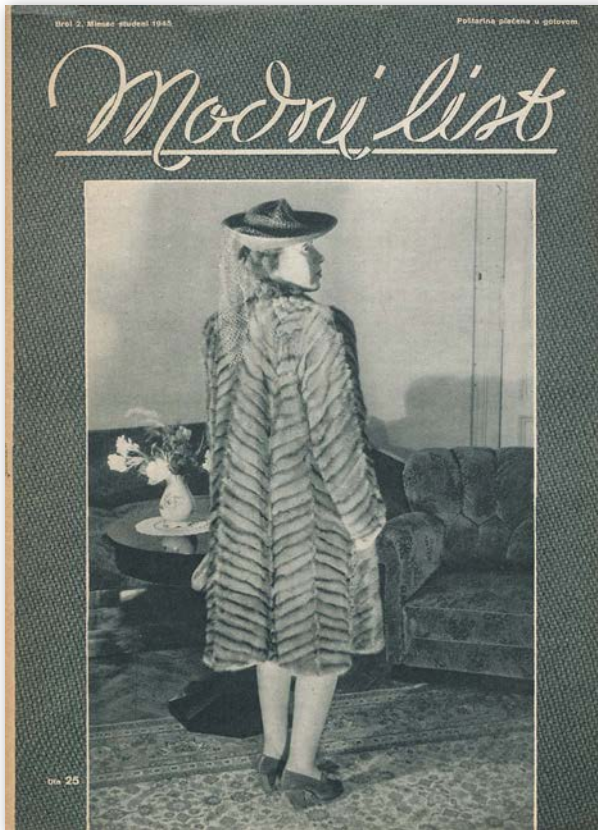
Moda nije nipošto izvještačeni nametnuti hir, ona nije tiranin već diktat potrebe, kojemu ima da zahvali i svoj opstanak. Možemo to reći vrlo jednostavno ovako: Ako se već moramo odijevati, zašto se ne bi odijevali tako, kako nam je to najprikladnije i najudobnije, da time zadovoljimo i vanjski sklad i našu iskonsku težnju za lijepim.

Pokretanje modnoga časopisa jedva šest mjeseci nakon komunističkoga preuzimanja vlasti teško da može biti izraz potreba nove stvarnosti već je više rezultat inercije staroga vremena. Posvuda se u časopisu to osjeća, bilo u reklamama i oglasima obrtnika i privatnih knjižara, bilo u naslovnici s bundom od domaćih puhova (Sl. 3) ili u zaključku članka „Krzno“ A. Trbuhovića u 2. broju *Modnoga lista*: „Krzno nije nepotrebna raskoš, krzno trajno grije i ukrašuje svaku ženu, a to postići bio je uvijek cilj svih naših žena.“ „Cilj svih naših žena“ nije dakle bila pobjeda nad fašizmom i pobjeda u socijalističkoj revoluciji već je zapravo bio doći do krznene bunde (Anon 1945: 2 str. omota):

Such a sales method remained in effect until July 1951, when monetary coupons were introduced as a complete replacement for industrial consumer cards. Monetary coupons were valid until 1 January 1953. From 15 December 1952, all monetary payments were made only in cash (Maticka 1999: 399). During the period under discussion, which is 1947, the following rules applied (395):

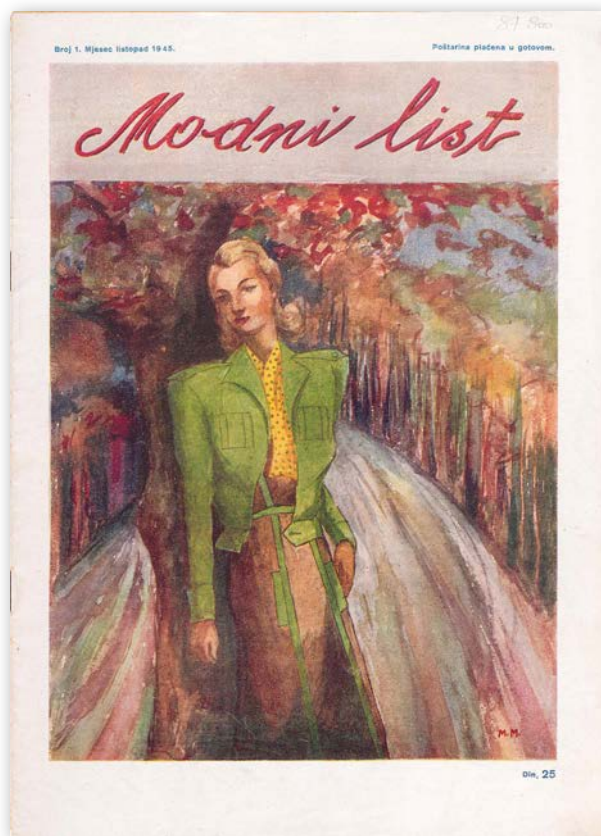
For all types of clothing items, footwear, textiles, and various household essentials, a value in units (dots) and coupons was assigned, which were cut from consumer cards during purchase. For example, a men's woollen blazer was marked with 30 dots, pyjamas with 20, a pocket handkerchief with one dot, a women's woollen coat with 28 dots, a nightgown with 18, and a headscarf with 5 dots. When purchasing these and other items, it was only necessary to have the specified number of dots on the consumer card. To buy a men's winter coat, for example, 60 dots and a special coupon were required. Special coupons along with a certain number of dots were also needed for the purchase of men's shirts (12), underpants (6–10), socks (3–5), and some other products, as well as women's woollen dresses (24), panties (6), socks (3–8), etc.

Fig. 3. The front cover of the second issue of the magazine *Modni list* [Fashion Paper] published in November 1945

Sl. 3. Naslovna stranica drugoga broja časopisa *Modni list* iz studenoga 1945.

Fig. 2. The front cover of the first issue of the magazine *Modni list* [Fashion Paper] published in October 1945

Sl. 2. Naslovna stranica prvoga broja časopisa *Modni list* iz listopada 1945.

Svaka žena instinktivno osjeća što joj dobro pristaje i što je poljepšava, ali svaka žena nema dovoljno raspoloživog vremena, da se bavi sama sa sobom. Zato je i nastala potreba modnih listova, koji olakšavaju izbor i usavršavaju ukus. Time je olakšan rad i krojačice, pa se modni list mora smatrati sastavnim dijelom krojačkog obrta, koji isto tako kao i sve ostale struke teži progresu, a koji bi u protivnom slučaju bez putokaza ostao na mrtvoj točki.

Uvodničar, ne bez vjere da je dirnuo u samo srce nove ideologije, ističe krajnji argument u korist radnika-krojača pritom ne shvaćajući da je u tom trenutku povijesti s provedenom socijalističkom revolucijom cijeli taj obrtnički sloj zapravo samo jedan prevladani oblik proizvodnje, a obrtnici su samo kapitalisti u malom kojima je jedino stalo do vlastitoga profita. Ono za čim se tada teži radnici su u tvorničkim halama, a ne obrtnici u svojim obrtničkim radnjama.

S druge strane, *Modni list* je instinktom onoga koji žarko nastoji preživjeti, od prvoga listopadskoga broja shvatio da se mora svojski uključiti u novu socijalističku

However, despite the prevailing scarcity and shortage, *Modni list* [Fashion Paper] (Fig. 2) appeared from as early as October 1945. In the “Introductory Word”, fashion is framed in the new reality as follows (Anon 1945: on the inside cover):

In the nature of every woman there lies a deeply ingrained sense and feeling of beauty. She expresses this feeling at every opportunity, consciously or unconsciously. In her work, in the way she dresses, in the arrangement of her home, in everything that surrounds her, she brings that harmony and sense of beauty.

The manner of dressing, or “fashion”, as it is commonly called, is nothing less than adapting attire to the spirit of the times. It is necessary to find what is most suitable to meet the demands of the day.

Fashion is by no means an artificially imposed whim; it is not a tyrant but a dictate of necessity, to which it owes its existence. We can put it very simply like this: if we must dress, why not dress in a way that is most suitable and comfortable, thereby satisfying both external harmony and our innate desire for beauty.

Launching a fashion magazine barely six months after the communist takeover can hardly be an expression of the needs of the new reality; rather, it is more a result of the inertia of the old times. This is felt throughout the magazine, whether in the advertisements and notices from craftsmen and private bookstores, on the cover featuring a coat made from local dormice (Fig. 3), or in the conclusion of the article “Krzno” [Fur] by A. Trbuhović in the 2nd issue of *Modni list*: “Fur is not an unnecessary luxury; fur permanently warms and adorns every woman, and achieving this has always been the goal of all our women”. Therefore, “the goal of all our women” was not victory over fascism and triumph in the socialist revolution but rather to acquire a fur coat (Anon 1945: on the inside cover).

Every woman instinctively knows what suits her and enhances her appearance, but not every woman has enough time to devote to herself. Hence, the need for fashion magazines arose to ease the choice and refine the taste. This also facilitates the work of seamstresses, making the fashion magazine an integral part of the tailoring trade, which, like all other professions, strives for progress, but without guidance would otherwise remain stagnant.

The editor, perhaps believing she was touching the very heart of the new ideology, highlights the ultimate argument in favour of worker-tailors, not realising that, at that moment in history with the socialist revolution underway, the entire artisan class was actually just an outdated form of production, with artisans merely small-scale capitalists concerned only with their own profit. What was truly sought after at the time were workers in factory halls, not artisans in their workshops.

On the other hand, with the instinct of someone desperately trying to survive, *Modni list* understood from the very first October issue that it needed to wholeheartedly embrace the new socialist reality, even before the elections for the constituent assembly on 11 November 1945. Thus, in the first issue, a photo report from the First Congress of the WAF for Croatia was appended to the magazine's more or less reactionary base. Everything was there: the covered statue of the 19th-century Croatian viceroy Jelačić on the main Zagreb square ready to be dismantled, carpets from Lika and Bosnia in the

stvarnost već i prije izbora za ustavotvornu skupštinu 11. studenoga 1945., pa je u prvom broju na ovu više-manje reakcionarnu osnovu lista nalijepljena fotoreportaža s I. kongresa AFŽ-a za Hrvatsku. Sve je tu: zamotani ban Jelačić, lički i bosanski čilimi u dvorani kongresa, oduševljenje Sovjetske delegacije pri uručanju neispeglane zastave (Sl. 4).

Fig. 4. Photo report from the First Congress of the Women's Antifascist Front (WAF) for Croatia in the first issue of the magazine *Modni list* [Fashion Paper] published in October 1945

Sl. 4. Fotoreportaža s I. kongresa Antifašističkoga fronta žena (AFŽ) za Hrvatsku objavljena u prvom broju časopisa *Modni list* iz listopada 1945.

U svečanom božićnom broju³ još je uvijek običaj čestitati Božić kao u neka stara vremena, običaj koji će morati vrlo brzo nestati. Osjeća se, s jedne strane, još uvijek nada da postoji sutra predratnih hrvatskih knjižara i nakladnika Epohe, Kuglija i Čelapa kao i, s druge strane, pitanje je li u novoj stvarnosti moguće postojanje bundi i krznenih kaputa od nerca, hermelina i srebrnih lisica ako se vješto prikrije njihova prava luksuzna priroda pa se kaže da su te bunde „praktične“? Praktične za što? (Sl. 5)

Od veljače 1946. započinje objavljivanje *Naše mode*⁴ kao izdanja *Vjesnika Narodnoga fronta Hrvatske* (Sl. 6). U uvodnom tekstu naslovljenom „Odijevanje“ autor naglašava (Anon 1946):

Bez obzira na to da li je to pravilno ili ne, današnja stvarnost uslovljava praktične i ukusne stvari, koje ćemo nositi od jutra pri odlasku na svoj posao do kasno na večer, a

³ Božićni je broj osim povećanoga broja stranica imao i krojni arak, koji prva dva broja nisu imali.

⁴ Od prvoga broja *Nаша moda* donosi i krojne arke.

Congress hall, and the enthusiasm of the Soviet delegation upon receiving the crumpled flag (Fig. 4).

In the festive Christmas issue,³ it is still customary to say Merry Christmas as in the old times, a custom that would soon disappear. On one hand, there was still hope that pre-war Croatian booksellers and publishers like Epoha, Kugli, and Čelap might continue, and, on the other hand, the question arose whether in the new reality there was still room for mink, ermine, and silver fox fur coats if their true luxurious nature were skilfully disguised by being called “practical”. But practical for what (Fig. 5)?

In February 1946, *Naša moda*⁴ was launched as an edition of *Vjesnik Narodnoga fronta Hrvatske* [The Herald of the National Front of Croatia] (Fig. 6). In the introductory text titled “Clothing”, the author emphasises (Anon 1946):

Regardless of whether this is correct or not, today's reality dictates practical and stylish items that we can wear from the morning when we leave for work until late in the evening, and it might happen that we go to an evening event or to the theatre in the same dress. We will attend because the design of our dress should not be an obstacle that prevents us from enjoying a concert or theatre performance. Additionally, whether we like it or not, a decisive factor in renewing our wardrobe is that we are currently constrained in acquiring and selecting materials. Enormous efforts are being made to alleviate the current textile shortage. We have hopes for success in the near future, but even then, textiles will be standardised, with only certain types of materials produced in a few dozen variations. Woollen fabrics will be of good quality (80% pure wool), and both knitted and cotton items will be produced, while silk seems to be less likely for now. We will not have problems with quality and the colour selection, and we will strive to create the most stylish and practical dresses from the available materials. In all this, we must not overlook our existing wardrobe, which, with skilful alteration and combinations, can be converted into practical and beautiful pieces.

Instead of the pursuit of beauty found in *Modni list*, the editorial in *Naša moda* firmly establishes material constraints and, regardless of whether “this is correct or not”, today's reality demands practical and stylish items that women can wear not only from the morning when they leave for work until late in the evening but also from Monday to Sunday. It is also interesting to note how women are addressed in the fashion magazine: a woman is never referred to as a lady, but neither is she called comrade.

Moreover, the fashion magazine has an educational and formative function, as hinted at in *Modni list* when discussing “refinement of taste”. Masses of women, suddenly taken out of their rural environments and partisan uniforms and thrust into the city, must quickly adapt to navigating a completely different environment.

*Naša moda*⁵ was transferred in March 1947 from *Vjesnik*... [The Herald....] of the People's Front of Croatia to the jurisdiction of the WAF of Croatia and was physically

³ The Christmas issue, in addition to having an increased number of pages, also included a sewing pattern sheet, which the first two issues did not have.

⁴ From the first issue onwards, *Naša moda* also includes sewing pattern sheets.

⁵ In the doctoral thesis by Dijana Dijanić from 2014, “Social-Cultural Aspects of the Position of Women: Women's Antifascist Front (1945–1953)”, although there is a subsection titled “Fashion”, the magazine *Naša moda* is not mentioned anywhere as a publication of the WAF.

može nam se desiti da u istoj haljini podjemo na koju večernju priredbu i u kazalište. Poći ćemo jer ne smije model naše haljine da bude ona zapreka koja će nam onemogućiti užitek koje koncertne ili kazališne priredbe. Osim toga htjeli, ne htjeli, odlučan činilac pri pitanjima obnavljanja naše garderobe je i to, da smo danas skućeni pri nabavki i odabiranju materijala. S ogromnim naporima nastoji se ublažiti današnja nestašica tekstila. Za uspjeh imamo nade u najskorije vrijeme, no i u tome slučaju tekstil će biti tipiziran, proizvodit će se samo stanovite vrste materijala u nekoliko desena. Vunene tkanine bit će dobre kvalitete (80% čiste vune), a proizvodjat će se i končane i pamučne stvari, dok za svilu za sad nemamo puno izgleda. Nećemo imati problema kod izbora kvalitete i boje, i nastojat ćemo da iz ovoga raspoloživog materijala stvorimo što ukusnije praktične i raznovrsne haljine. Pri svemu tome ne smijemo pustiti iz vida i našu dosadašnju garderobu, čijom spretnom preradbom i kombiniranjem možemo stvoriti praktične i lijepe stvari.

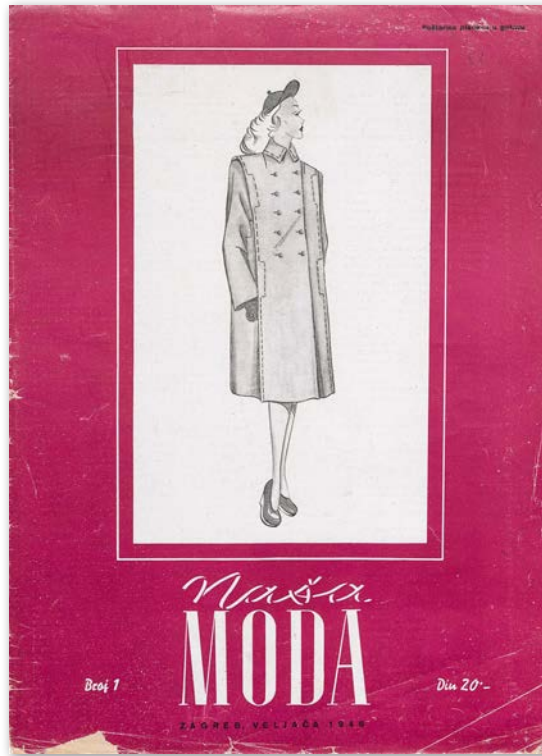
Fig. 5. Suggestions for children's winter clothes and the article "Practical Fur Coats" in the third issue of the magazine *Modni list* [Fashion Paper], published in December 1945

Sl. 5. Prijedlozi dječje zimske odjeće i članak „Praktični krzneni kaputi“ u trećem broju časopisa *Modni list* iz prosinca 1945.

Umjesto potrage za ljepotom iz *Modnoga lista* u uvodniku *Naše mode* čvrsto su zadani materijalni okviri i bez obzira na to „je li to pravilno ili ne“, današnja stvarnost uvjetuje praktične i ukusne stvari, koje ćemo nositi ne samo od jutra pri odlasku na svoj posao do kasno na večer već i od ponedjeljka do nedjelje. Zanimljivo je i oslovljavanje žene u tekstovima *modnoga* časopisa: žena nikad nije dama, ali nije ni drugarica.

relocated to their offices at Trg Republike 8 (today's Ban Jelačić Square in Zagreb). In these premises, the administration and editorial offices of the magazine *Žena u borbi* [Woman in Battle] were already operating (Fig. 7a, b, c).

Fig. 6. The front cover of the first issue of the magazine *Naša moda* [Our Fashion] published in February 1946

Sl. 6. Naslovna stranica prvoga broja časopisa *Naša moda* iz veljače 1946.

Although *Naša moda* always included a section about the Soviet Union, for example what is being worn on the Moscow fashion runways (Fig. 8), the majority of the content showcases fashion from around the world (Fig. 9). The content of *Žena u borbi* is something entirely different. Instead of the slender models with wasp waists from *Naša moda*, the central focus in *Žena u borbi* is on articles about female Heroes of Socialist Labour (Fig. 10), women who had been awarded this title two, three, four, or more times, so-called Stakhanovites⁶ (Fig. 11), women who hold the most responsible positions in the USSR (Fig. 12), and generally those who serve as role models for

⁶ Aleksei Grigoryevich Stakhanov (1906–1977) was a Soviet miner who, in 1935, mined 14 times the coal quota in one shift (later improving his record to 31 times the quota). In Yugoslavia, Alija Sirotnanović broke Stakhanov's record in 1949, demonstrating that the Yugoslav socialist worker was superior to the Soviet one. At that time, Sirotnanović, along with eight fellow miners, mined 152 tons (253 carts) in eight hours, surpassing Stakhanov's record by 50 tons. It is said that the Soviet KGB monitored the excavation closely, as they would not have acknowledged the defeat otherwise.

No modni časopis ima i obrazovnu i odgojnu funkciju, kako su to već naslutili u *Modnom listu* pišući o „usavršavanju ukusa“. Mase žena koje su se odjednom našle izvučene iz svojih ruralnih sredina i iz partizanskih uniformi, bačene u grad, odjednom se moraju snaći kako se kretati u posve drugačijem okružju.

Fig. 7a, b, c. Three title pages of *Žena u borbi* [Woman in Battle] from 1947, issues 41, 44 and 45

Sl. 7a, b, c. Tri naslovnice časopisa *Žena u borbi* iz 1947., brojevi 41, 44 i 45

*Naša moda*⁵ je u ožujku 1947. premještena iz *Vjesnika Narodnoga fronta Hrvatske* u nadležnost AFŽ-a Hrvatske te je fizički smještena u njihove prostorije na Trgu Republike 8 (današnji Trg bana Jelačića u Zagrebu). U tim prostorijama već djeluje uprava i redakcija časopisa *Žena u borbi* (Sl. 7a, b, c).

Iako je i u *Našoj modi* uvijek ostavljeno mjesto za prilog o Sovjetskom Savezu, primjerice što se nosi na moskovskim modnim pistama (Sl. 8), glavnina sadržaja pokazuje modu kakva se nosi širom svijeta (Sl. 9). Sadržaj *Žene u borbi* nešto je posve drugo. Umjesto gracilnih modela sa strukom ose iz *Naše mode*, središnje mjesto u *Ženi u borbi* zauzimaju članci o ženama udarnicama (Sl. 10), koje su bile udarnice dva, tri, četiri, ili više puta, tzv. stahanovkama⁶ (Sl. 11), ženama koje rade na najodgovornijim mjestima u SSSR-u (Sl. 12)

⁵ U doktorskom radu Dijane Dijanić iz 2014. *Društveno-kulturalni aspekti položaja žena: antifašistička fronta žena (1945. – 1953.)*, iako postoji potpoglavlje „Moda“, nigdje se ne spominje časopis *Naša moda* kao izdanje AFŽ-a.

⁶ Aleksej Grigorjevič Stahanov (1906. – 1977.), sovjetski je rudar koji je 1935. iskopao u jednoj smjeni 14 normi ugljena (kasnije je popravio svoj rekord na 31 normu). U Jugoslaviji je Alija Sirotanović 1949. oborio rekord Stahanova i time pokazao da je jugoslavenski socijalistički radnik bolji od sovjetskoga. On je tada sa svojih osam komorata za osam sati rada iskopao 152 tone (253 kolica) i tako oborio dotadašnji rekord Rusa Alekseja Stahanova za 50 tona. Kažu da je sovjetski KGB tada provodio nadzor nad tim iskopavanjem, inače Sovjeti bez toga ne bi bili priznali poraz.

Fig. 8. Photo report on fashion news from Moscow fashion runways in the fourth issue of the magazine *Naša moda* [Our Fashion] published in May 1946

Sl. 8. Fotoreportaža o modnim novostima s moskovskih modnih pista objavljena u četvrtom broju časopisa *Naša moda* iz svibnja 1946.

Fig. 9. Photo report "Spring Fashion in the World" in the fourth issue of the magazine *Naša moda* [Our Fashion] published in May 1946

Sl. 9. Fotoreportaža „Proletna moda u svijetu“ objavljena u četvrtom broju časopisa *Naša moda* iz svibnja 1946.

Fig. 10. The article “With heroic labour, they are building a better future for their people” in the magazine *Žena u borbi* [Woman in Battle] (5 (37): 12–13) published in March 1947
 Sl. 10. Članak „Udarničkim radom grade bolju budućnost svome narodu“ objavljen u časopisu *Žena u borbi* (5 (37): 12–13 iz ožujka 1947.

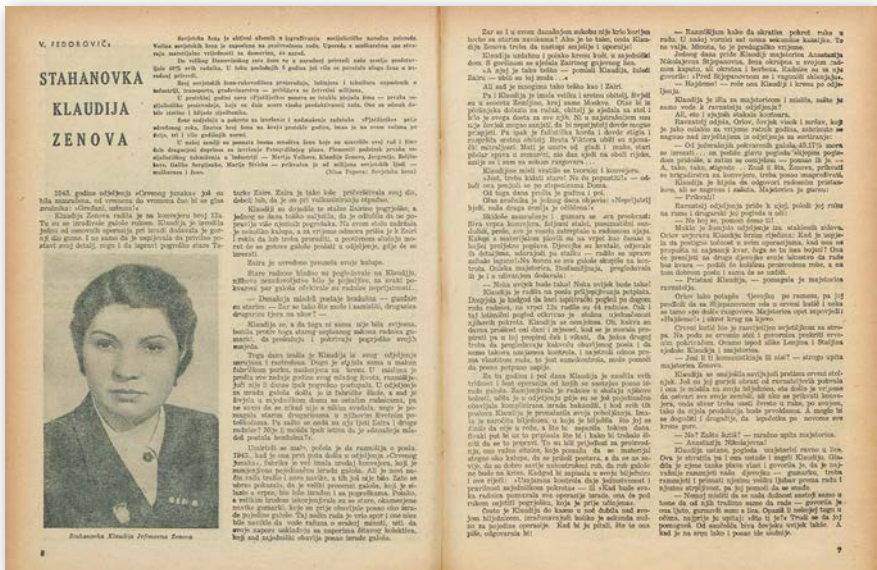

Fig. 11. The article “Stahhanovite Klavdiya Zenova” in the magazine *Žena u borbi* [Woman in Battle] (5 (47): 8–9) published in November 1947
 Sl. 11. Članak „Stahhanovite Klavdiya Zenova“ objavljen u časopisu *Žena u borbi* (5 (47): 8–9) iz studenoga 1947.

women in socialism (Fig. 13). If a fashion article does appear, it is located on the easily overlooked, unnumbered reverse side of the magazine's back cover (Fig. 14a, b, c).⁷

Fig. 12. The article “The Soviet woman in state administration” in the magazine *Žena u borbi* [Woman in Battle] (5 (47): 6–7) published in November 1947

Sl. 12. Članak „Sovjetska žena na upravi države” objavljen u časopisu *Žena u borbi* (5 (47): 6–7) iz studenoga 1947.

Both magazines published by the WAF of Croatia, namely *Žena u borbi* and *Naša moda*, share the same format. Comparing the issues from March 1947, *Žena u borbi* has 32 pages and a cover sheet, while *Naša moda* has 16 pages plus a cover sheet and a sewing pattern sheet. *Žena u borbi* cost 5 dinars, whereas *Naša moda* cost 20 dinars. Despite operating from the same address, the magazines do not inform their readers about the existence or content of the other publication.

The supplement *Naša moda za djecu* was published as a one-time addition to the main magazine and was conceived as a standalone title. This gives it universal appeal. While *Naša moda* follows the seasons of the year in which it is published, *Naša moda za djecu* covers all seasons, both genders, and the age range from babies to 14-year-olds. In format, it is half the size of an issue of *Naša moda*, with 28 pages plus a cover sheet and a pattern sheet.

The emphasis in all contributions is on improvisation and practicality. There are suggestions for repurposing old adult clothing or sewing from fabric scraps, such as: “from leftover wool fabric or your old hat”, “when your dress wears out, use the good parts to sew a blouse for your little girl”, “a simple coat for a fourteen-year-old girl

⁷ Writing about the later period when *Žena u borbi* also featured photographs of models on its cover in 1951, Dijanić considers fashion to be a “petty-bourgeois affair”, specifically stating that “the way *Žena u borbi* treated fashion presents a petty-bourgeois image of a tidy woman” (2014: 243).

uglavnom uzorima za žene u socijalizmu (Sl. 13). Ako se i pojavi koji prilog o modi onda se nalazi na slabo vidljivoj nenumeriranoj trećoj stranici korica časopisa (Sl. 14a, b, c.).⁷

Oba časopisa koje objavljuje AFŽ Hrvatske, tj. *Žene u borbi* i *Naša moda*, jednakih su formata. Usporede li se brojevi za ožujak 1947., *Žena u borbi* ima 32 stranice + omot, a *Naša moda* ima 16 stranica + omotni list + krojni arak. *Žena u borbi* košta 5 dinara, a *Naša moda* 20 dinara. Iako časopisi djeluju na istoj adresi, ne obavještavaju svoju publiku o postojanju onoga drugoga časopisa ni o sadržajima u njemu.

Prilog *Naša moda za djecu* objavljen je kao jednokratni dodatak osnovnomu časopisu i zamišljen je kao samostalni naslov. Otuda njegova univerzalnost. Dok časopis *Naša moda* slijedi godišnja doba u kojima izlazi, *Naša moda za djecu* pokriva sva godišnja doba, oba spola i raspon od beba do 14-godišnjaka. Formatom je dvostruko manji od nekoga broja *Naše mode*, ima 28 stranica + omot + krojni arak.

Fig. 13. The article “The Soviet woman – cultural worker” in the magazine *Žena u borbi* [Woman in Battle] (5 (47): 24–25) published in November 1947

Sl. 13. Članak „Sovjetska žena – kulturna radnica” objavljen u časopisu *Žena u borbi* (5 (47): 24–25) iz studenoga 1947.

Naglasak je u svim priložima na improvizaciji i praktičnosti. Improvizira se prekrajanjem stare odjeće odraslih ili šivanjem od ostataka tkanina, primjerice: „iz ostataka vunene tkanine ili vašeg starog šešira“, „kad vam se haljina istroši iskoristite dobre dijelove i sašijte bluzu za vašu djevojčicu“, „jednostavan kaput za četrnaestogodišnju djevojčicu krojen iz očevog kaputa“, „za veće djevojčice možete iskoristiti ove modele koji su krojeni iz više dijelova tako da majke mogu da iskoriste više komadića raznih

⁷ Pišćići pak o kasnijem vremenu kada je i *Žena u borbi* 1951. na naslovnici donosila fotografije modela, Dijanić smatra modu „sitnoburžujskim poslom“, točnije, „način tretiranja mode koju je ponudila *Žena u borbi*, je sitnoburžoaska slika uredne žene“ (2014: 243).

Fig. 14a, b, c. Three examples of fashion-related additions in individual 1947 issues of *Žena u borbi*, always published on the third page of the covers.

Sl. 14a, b, c. Tri primjera priloga o modi na trećoj stranici omota pojedinih brojeva časopisa *Žena u borbi* iz 1947.

cut from her father's coat", "for older girls, you can use these models cut from several pieces so that mothers can utilise various fabric scraps they can always find", and "use a white embroidered towel or embroidered pattern for your child's outfit". There are also numerous practical, ingenious tips for when fabric is scarce, such as: "If you do not have enough of the same material, you can [finish the garment] with a different material".

While the illustrations, mostly drawings and occasionally photographs, depict a clean, linear image of ideal children, the text is much darker and constrained by everyday limitations. Everything that is sewn is done to be practical and to last as long as possible: "extend a short apron", "when you sew pants for them, immediately add double layers on the back and knees so that the pants last much longer". All that tailoring ingenuity in alterations needs to last because, in fact, there is no end in sight to such a reality.

Interestingly, in *Naša moda za djecu* and in the children's sections of *Naša moda*, there is no mention of the pioneer uniform, despite the fact that the uniform's design is not universally fixed and prescribed, with only the colours of its components being specified: white shirt, blue pants, skirts, and cap, and red scarf.⁸ Therefore, one would expect suggestions for defining them. This is also intriguing because, at one point, a militaristic model of a children's coat is proposed.

⁸ There should be no doubt about the colour of the pioneer scarf as it is part of the red proletarian flag (cf. Mihalkov 1949), although Danko Oblak (1921–1998), a Croatian children's author of the post-WWII period, believed it could also be blue (cf. Majhut-Lovrić Kralj 2022: 99). The advisory council of the Union of Pioneers of Yugoslavia in the 1950 guidelines for work in the pioneer organisation states that the guidelines regarding symbols and insignia "remain largely the same as in the previous Statute of the Union of Pioneers, except that the pioneer scarf now does not have to be only red but can be multicoloured" (Paravina 1957: 16). The proximity of 1948 is evident (the year of the Tito-Stalin or the Soviet–Yugoslav split), along with the effort to distance and differentiate as much as possible from Soviet practices: just three pages later, Emil Paravina, speaking about the 1952 regulations of the Union of Pioneers, emphasises that the pioneer scarf should be red (19).

tkanina koje će uvijek nekako naći“; „Iskoristite bijeli vezeni ručnik ili vezeni uzorak za odijelce vašeg djeteta.“ Tu je i niz praktičnih, dosjetljivih savjeta ako ponestane tkanine, poput: „Ako nemate dovoljno istog materijala, onda možete [završiti odjevni predmet] iz drugog materijala.“

Fig. 15. The back cover of the fourth issue of the magazine *Naša moda* [Our Fashion] published in May 1946

Sl. 15. Stražnja strana korica četvrtoga broja časopisa *Naša moda* iz svibnja 1946.

Dok ilustracije, većim dijelom crteži, a rjeđe fotografije, prikazuju čistu, linearnu predodžbu idealne djece, tekst je zapravo mnogo mračniji i pritisnut ograničenjima svakodnevice. Sve što se šiva radi se kako bi bilo praktično i što duže moglo služiti svrsi: „okračala pregačica da se produži“; „kad im šijete hlačice odmah im stavite dvostruke dijelove na stražnjem dijelu i na koljenima jer će tako mnogo duže da im hlačice traju“. Sva ta krojačka dosjetljivost u prepravkama treba trajati jer se zapravo ne nazire kraj takvoj stvarnosti.

When we recall that the Croatian tricolour was absent from the Šestine hat⁹ of Zagi, the mascot of the Universiade¹⁰ (cf. Balija 2014), it is surprising to find a model dress for girls with a decoration in the colours of the Croatian flag on the last page dedicated to children's fashion in one issue of *Naša moda* (Fig. 15). It seems that the illustration was taken from foreign sources and that the censor's eye was not always vigilant.

Finally, it should be noted that *Naša moda za djecu* is much more a guide for adults than a showcase of children's wishes. It is much more "we could make this little dress for you, my dear" than "I would like this little dress for myself".

Below, we present facsimiles of the entire brochure *Naša moda za djecu* from 1947.

Acknowledgments

The illustrations published with the introductory text and the brochure *Naša moda za djecu* (1947) are from the collection of the National and University Library in Zagreb, where the facsimiles were also produced. All visual contributions are in the public domain. We thank the Library and its staff for their kind assistance and permission to publish the aforementioned materials in this issue of *Libri & Liberi*.

References/Popis literature

- Anon. 1945. Uvodna riječ [Editorial]. *Modni list*, br. 1. god I.
- Anon. 1946. Odijevanje [Clothing]. *Naša moda*, br. 1. god I.
- Balija, Petra. 2014. Traži se Zagijev nasljednik, raspisan natječaj za maskotu za Univerzijadu 2016. [A Successor to Zagi Is Being Sought: A Competition for the 2016 Universiade Mascot Has Been Announced] *Večernji list* (17 September/17. rujna). <<https://www.vecernji.hr/zagreb/trazi-se-zagijev-nasljednik-raspisan-natjecaj-za-maskotu-za-univerzijadu-2016-961512>> (accessed 2 February 2024/pristup 2. veljače 2024.).
- Car, Maja. 2019. Zagi je pobijedio vrapca, kosa i medvjeda i postao službena maskota Univerzijade [Zagi Defeated the Sparrow, Blackbird and Bear to Become the Official Mascot of the Universiade]. *Večernji list* (2. srpnja). <<https://www.vecernji.hr/vecernji60/zagi-je-pobijedio-vrapca-kosa-i-medvjeda-i-postao-sluzbena-maskota-univerzijade-1329288>> (accessed 2 February 2024/pristup 2. veljače 2024.).
- Dijanić, Dijana. 2014. *Društveno-kulturalni aspekti položaja žena: antifašistička fronta žena (1945. – 1953.)* [Social-Cultural Aspects of the Position of Women: Women's Antifascist Front (1945–1953)]. Doktorski rad/Doctoral Thesis. Zagreb: Hrvatski studij Sveučilište u Zagrebu.
- Majhut, Berislav Sanja Lovrić Kralj. 2022. *Naša dječja književnost: hrvatska dječja književnost u Jugoslaviji 1945. – 1955.* [Our Children's Literature: Croatian Children's Literature in Socialist Yugoslavia 1945–1955]. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada. ▶

⁹ A traditional folk hat from the Šestine region near Zagreb. It is typically black with a ribbon bearing the Croatian tricolour, red-white-blue from top to bottom.

¹⁰ The 1987 Summer Universiade, a sporting event that included 6,423 contestants from 122 countries, took place in Zagreb, Croatia, which was at the time part of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia. The task of creating the mascot, a squirrel called Zagi, was entrusted to Nedeljko Dragić (1936–), a Croatian director, animator, cartoonist, and illustrator. Zagi was originally designed wearing the Šestine hat, but the tricolour was replaced by a yellow band in order to circumvent references to Croatian national sentiments and thus avoid any potential criticism from the Yugoslav state authorities (Car 2019).

Zanimljivo je da u *Našoj modi za djecu*, ali ni u rubrikama za djecu u *Našoj modi* nigdje nema pionirske uniforme, tim više što uniforma nije dizajnom univerzalno zadana i propisana već su samo zadane boje dijelova uniforme: bijela košulja, plave hlače i suknje i kapa, crvena marama.⁸ Stoga bi se očekivalo da se daju prijedlozi za njihovo definiranje. Zanimljivo je to i stoga što se u jednom trenutku primjerice predlaže militaristički model dječjega kaputa.

Kada se prisjetimo kako je za Univerzijadu Zagiju uskraćena hrvatska trobojnica na šestinskom šeširu maskote Zagija (usp. Balića 2014), iznenađuje model haljine za djevojčice s ukrasom u bojama hrvatske zastave na zadnjoj stranici namijenjenoj dječjoj modi jednoga broja *Naše mode* (Sl. 15). Čini se da je ilustracija preuzeta iz inozemnih izvora, kao i da cenzorsko oko nije baš uvijek bilo budno.

Na kraju, napomenimo da je *Naša moda za djecu* u bitno većoj mjeri vodič za odrasle, a u bitno manjoj mjeri izlog dječjih želja. On je mnogo više „ovu haljinicu bismo mogli za tebe, dušo“ negoli „ja bih ovu haljinicu za sebe.“

U nastavku donosimo faksimile cijele brošure *Naša moda za djecu* iz 1947.

Zahvala

Ilustracije objavljene uz uvodni tekst i brošura *Naša moda za djecu* (1947) iz fonda su Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, gdje su izrađeni i faksimili. Svi su vizualni prilozi u javnoj domeni. Zahvaljujemo Knjižnici i njezinim djelatnicima na ljubaznoj pomoći i suglasnosti da navedene materijale objavimo u ovom broju časopisa *Libri & Liberi*.

-
- ▶ Maticka, Marijan. 1999. Opskrba stanovništva u Hrvatskoj od 1945. do 1953. godine [Supplies for the Population of Croatia from 1945 to 1953]. In/U: *Zbornik Mirjane Gross: u povodu 75. rođendana*, ur. Ivo Goldstein, Nikša Stančić, Mario Strecha, 387–401. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
  - Mihalkov, Sergej. 1949. *Crvena marama* [Red Scarf]. Zagreb: Novo pokoljenje.
  - Ministarstvo trgovine i snabdijevanja FNRJ. 1947. Rješenje o načinu nabavljanja racioniranih industrijskih proizvoda [Decision on the Method of Procuring Rationed Industrial Products]. *Narodne novine: službeni list Narodne Republike Hrvatske* 3/109 (15): 63–64.
  - Paravina, Emil. 1957. *Savez pionira Hrvatske u uvjetima društvene brige za odgoj djece (1950. – 1957.)* [The Pioneer Alliance of Croatia under the Conditions of Social Care for Child Upbringing (1950-1957)]. Zagreb: Naša djeca.
  - Radelić, Zdenko. 2006. *Hrvatska u Jugoslaviji 1945. – 1991.: od zajedništva do razlaza* [Croatia in Yugoslavia 1945–1991: From Unity to Dissolution]. Zagreb: Hrvatski institut za povijest i Školska knjiga.
  - Spehnyak, Katarina. 2002. *Javnost i propaganda: Narodna fronta u politici i kulturi Hrvatske 1945. – 1952.* [The Public and Propaganda: The People's Front in Croatian Politics and Culture 1945–1952]. Zagreb: Hrvatski institut za povijest; Dom i svijet.

---

⁸ Oko boje pionirske marame ne bi smjelo biti dvojbe jer je ona dio crvene proleterske zastave (usp. Mihalkov 1949), iako Danko Oblak drži da može biti i plava (usp. Majhut-Lovrić Kralj 2022: 99). Inicijativni savjet Saveza pionira Jugoslavije u okvirnim uputama za rad u pionirskoj organizaciji 1950. godine navodi kako su uglavnom ostale iste upute o simbolima i oznakama „kao i u ranijem Statutu saveza pionira, jedino pionirska marama sada ne mora biti samo crvena, nego može biti raznobojna“ (Paravina 1957: 16). Očita je blizina 1948. i nastojanje da se što više odmakne i razlikuje od prakse u SSSR-u, jer, samo tri stranice dalje, Emil Paravina, govoreći o pravilniku Saveza pionira iz 1952. naglašava kako pionirska marama treba biti crvena (19).

Dječja Soba

Sva ljepota dječje sobe je u urednosti, čistoti i svjetlom izgledu. Zidovi bijeli ili svjetlo plavi, pokućstvo iz bojanog drva kojeg ćete uvijek moći lako prati.

Na našem nacrtu vidi se dio dječje sobe. Ormar je suprotno od prozora a u drugom uglu je stalaža za knjige. Stol stoji do prozora. Najveću pažnju morate posvetiti tom dijelu sobe jer se tu dijete najviše zadržava. Stolna lampa neka mu je uvijek na stolu. Sa obe strane kreveta su ladice, tako i po cijeloj njegovoj dužini. Donja ladica služi za posteljno rublje, a manje ladice sa strane za rublje i druge njegove stvari.

Na zidu stavite koji uokvireni dječji crtež. Zid može biti tapacirani vrećom koju ćete obojiti u plavoj ili tamno crvenoj boji. Tako i na pod stavite vreću jer ćete sebi olakšati čišćenje a na vreću će se sakupiti sva prašina.

P 118
1977

S. S. KNJIZNICA
ZAGREB

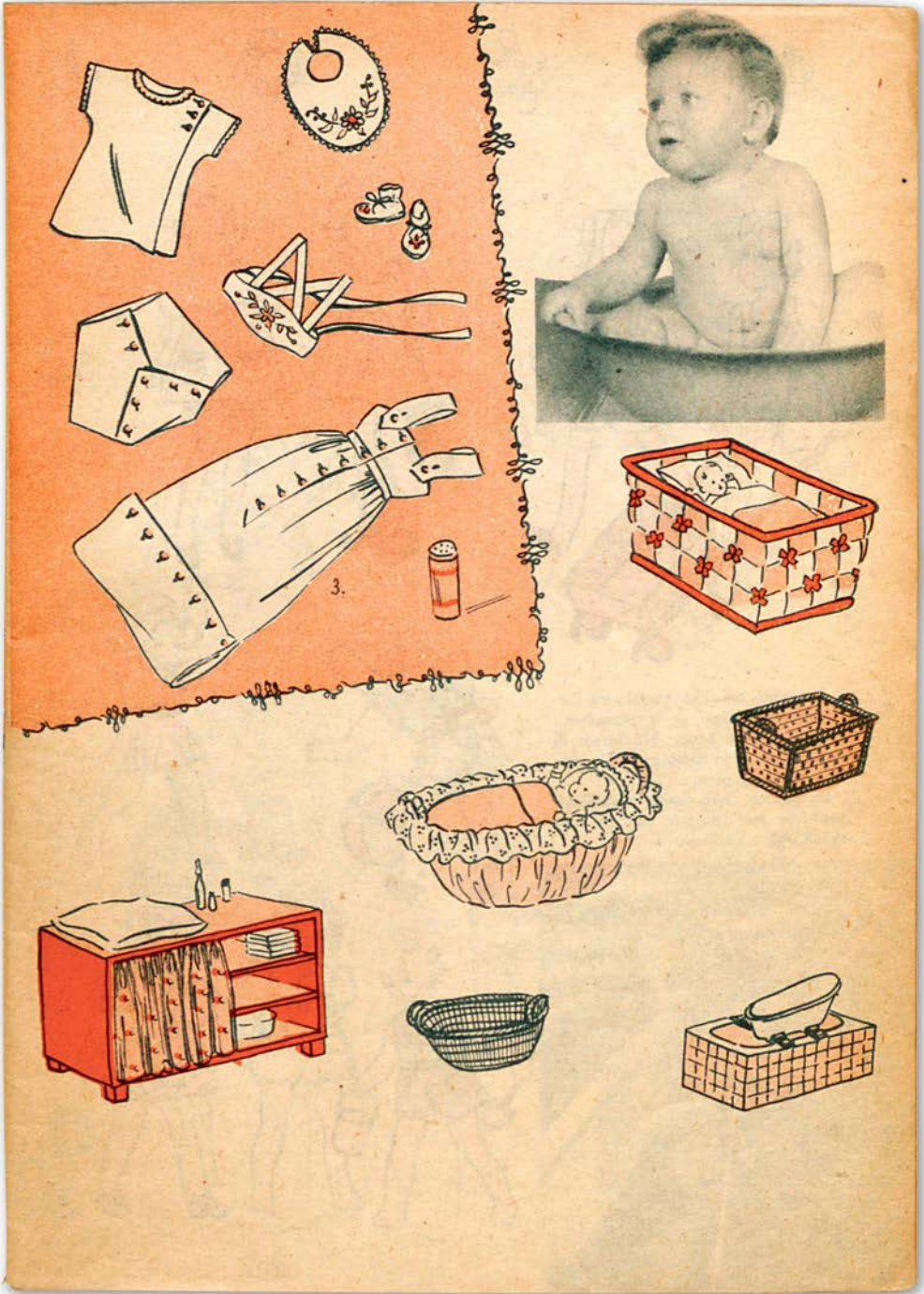
Naša MODA za djecu

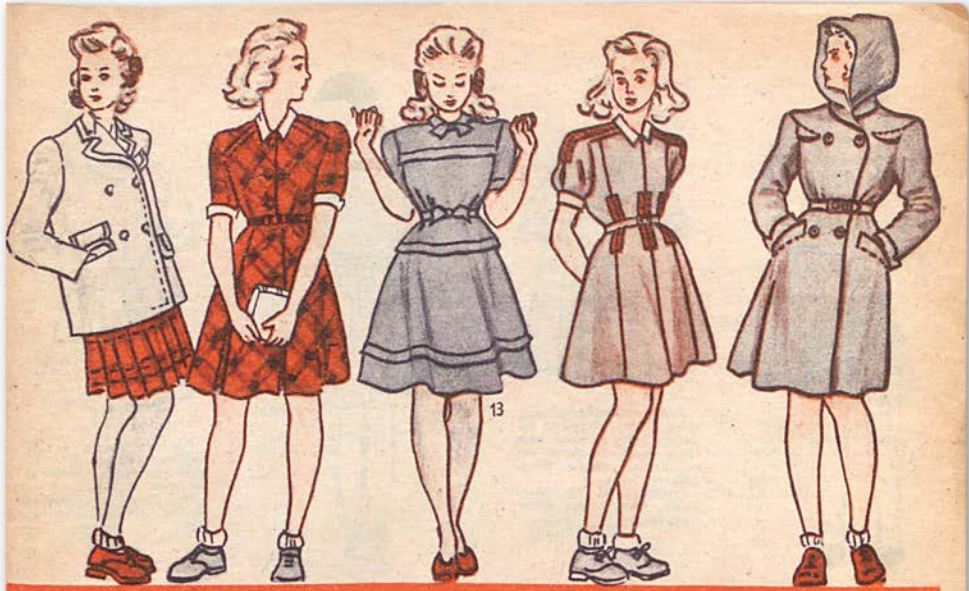

Braco i seka

Donosimo nekoliko haljinica za djevojčice od 12 do 14 godina. Iz jednobojnog ili kockastog materijala. U slučaju da imate dvije različite tkanine možete iskoristiti donje modele.

Jednobojan kratki kaputić dobro pristaje na sve ove haljine. Kockasta suknja sa speglanim naborima i vunenom ili pamučnom vestom, haljinice jednostavnog sportskog izgleda sa suknjama koje se prema dnu zvonasto šire, haljinice iz flanel-tkanina koje se lako peru, eto najpraktičnije odjevanje za vaše djevojčice.

Suknja sa peglanim naborima. Pletena prugasta vesta. Za vestu se mogu koristiti ostaci raznobojne vune. Rukavi ranglan, četverokutast izrez.
Pregačica je iz jednobojne tkanine sa sitnim naborima.

Kockasta suknja sa nepeglanim naborima. Jednbojna vunena vesta sa prstukom.
Pregačica iz pamučne tkanine. Na ledima se kapča.

Haljinice i pregačice

Haljina iz kockaste tkanine sa pletenim pojansom, obrubom oko vrata i na dnu rukava. Suknja je koso krojena. Bluza se na ramenu kapča.

Jednostavna nabrana suknja sa 2 urezana džepa. Bijela vestica se na ramenu kapča.
Pregačica sa pasicom i peglanim naborima. Na pasici je pruža s kojom se može okraćala pregačica da produži.

Pletena vesta, kockasta suknja.
Pregačica sva u naborima.
Na pasici je izvezen monogram.

Jednobojna vunena haljinica. Mašina i pojas u živoj boji.
Pregačica bez rukava.
Nabrana suknja sa nošitim džepovima.

za školu i igru

Vunena tamna haljinica sa bijelim ovratnikom. Suknja zvonasto krojena.
Umetak sprijeda može biti iz druge tkanine.
Pregačica se dvostruko kapča.

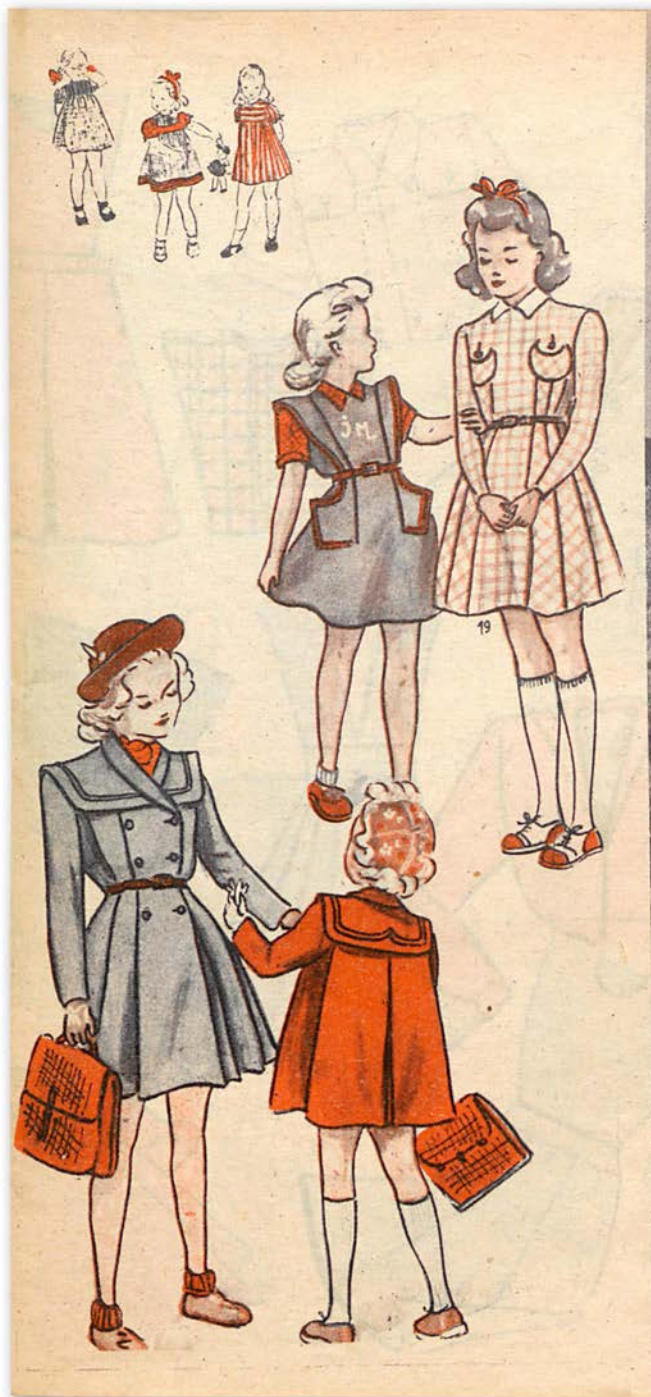
Jednobojna vunena haljinica sa kratkim rukavima. Sprijeda patentni zatvarač. Bijeli ovratik i moneta.
Pregačica sa raglan rukavima, nabrana je oko vrata. Zakapča se na leđima.

Ukusna model za šeširić za vašu djevojčicu. Uz malo truda možete ga sami napraviti iz ostataka vune tkanine ili vašeg starog šešira kojeg ćete dobro oprati i izrezati prema priloženom kroju. Šeširić je sastavljen iz 4 komada: prednji dio, 2 stražnja dijela i obrub. Ako pravite iz tkanine onda vam obrub

mora biti koso krojen, a ako vam je tkanina prelagana morate ju postaviti tvrdom postavom. Kad vam se haljina istroši iskoristite dobre dijelove i sašijte bluzu za vašu djevojčicu. U krojnom arku vam je priložen kraj. Iz papira ga izrežite pa ga položite na vašu tkaninu i sa malo spretnosti lako ćete same napraviti lijepe i ukusne kombinacije za vašu djevojčicu. Ako nemate dovoljno materijala napravite joj usku suknju ali prema dnu da vam se što više širi. Ako imate više materijala onda će široka suknja mnogo više da odgovara vašoj djevojčici.

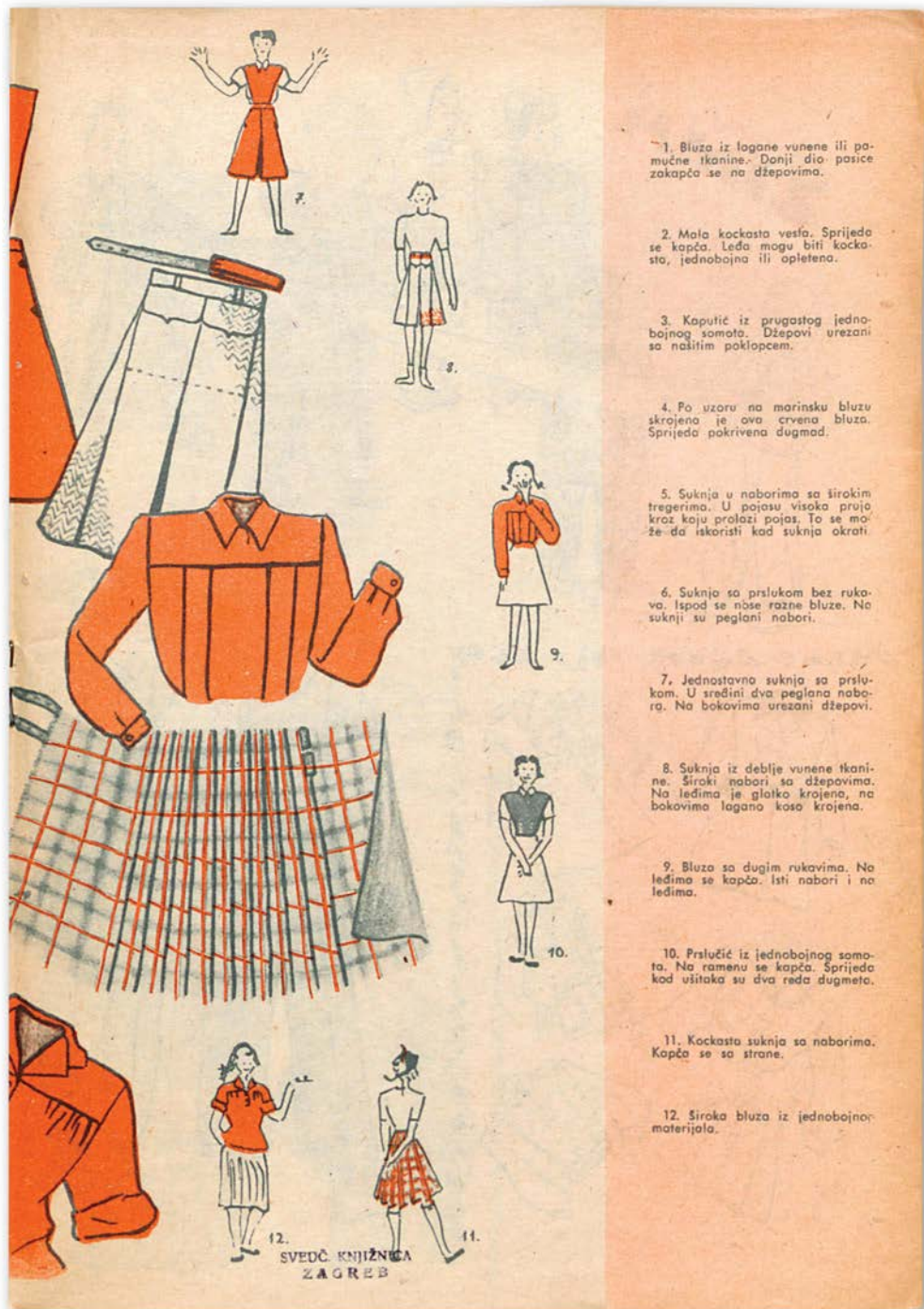
Jednostavan kaput za četrnaestogodišnju djevojčicu. Krojen iz očevog kaputa, uz tijelo, tako da nije potrebno mnogo tkanine. Sa debljom postavom može dobro odgovarati i za zimu.

Druga dva modela su proljetni ogrtači iz laganog jednobojnog materijala. Pasica kod malog modela može se u pomanjkanju materijala napraviti i iz druge tkanine.

1. Bluza iz lagane vunene ili pamučne tkanine. Donji dio posice zakapča se na džepovima.

2. Mala kockasta vesla. Sprijeda se kapča. Leđa mogu biti kockasta, jednoboja ili opletena.

3. Kaputić iz prugastog jednobojnog somota. Džepovi urezani sa našitim poklopcem.

4. Po uzoru na mornarsku bluzu skrojena je ova crvena bluza. Sprijeda pokrivena dugmad.

5. Suknja u naborima sa širokim tregerima. U pojasu visoka pruga kroz koju prolazi pojas. To se može da iskoristi kad suknja okrači.

6. Suknja sa prslukom bez rukava. Ispod se nose razne bluze. Na suknji su peglani nabori.

7. Jednostavno suknja sa prslukom. U sredini dva peglana nabora. Na bokovima urezani džepovi.

8. Suknja iz deblje vunene tkanine. Široki nabori sa džepovima. Na leđima je glatko krojena, na bokovima lagano koso krojena.

9. Bluza sa dugim rukavima. Na leđima se kapča. Isti nabori i na leđima.

10. Prslučić iz jednobojnog somota. Na ramenu se kapča. Sprijeda kod ušitaka su dva reda dugmeta.

11. Kockasta suknja sa naborima. Kapča se sa strane.

12. Široka bluza iz jednobojnog materijala.

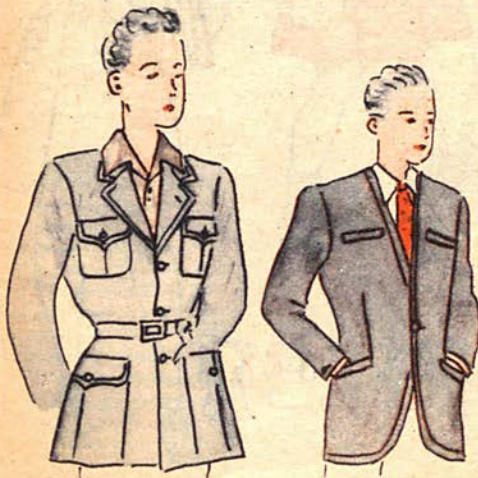

Za dječaka kratke hlače za tople dane, duge, uske ili široke hlače za zimu. Bluze se mogu kombinovati već prema ukusu i materijalu. Najpraktičnije su za veće dječake široke bluze sa naštim džepovima a za manje pletene jaknice.

Kad šijete hlače odmah im stavite dvostruke dijelove na stražnjem dijelu i na koljenima jer će tako mnogo duže da im hlače traju.

Ogrtači i kaputi za djevojčice

Danasimo nekoliko modela ogrtača i kaputa za djevojčice od 5 do 14 godina, iz raznovrsnih tkanina, jednobojni su ili kockasti. Široki sa pojasom ili u struku krojeni. Najbolje je uvijek napraviti široki ogrtač pa kod prekrojavanja onda ste i tako prisiljeni da ga krojite uz tijelo. Džepovi našiti kod novog materijala a slobodno možete ih urezati kod ste kaputić već prikojili. Ako nemate dovoljno istog materijala, onda možete pašicu ili umeške izvesti iz drugog materijala.

Dječje rublje zadaje mnogo brige svakoj majci. Od čega ga praviti? Bijelo se brzo zamaže, ali se dobro pere, a i može se iskoristiti dobri dijelovi stare plahte. Ako imate vremena možete izvesti koji cvjetić i na rubovima sitne caknice.

Za veće djevojčice možete iskoristiti ove modele koji su krojeni iz više dijelova tako da majke mogu da iskoriste više komadića raznih tkanina koje će se uvijek nekako naći.

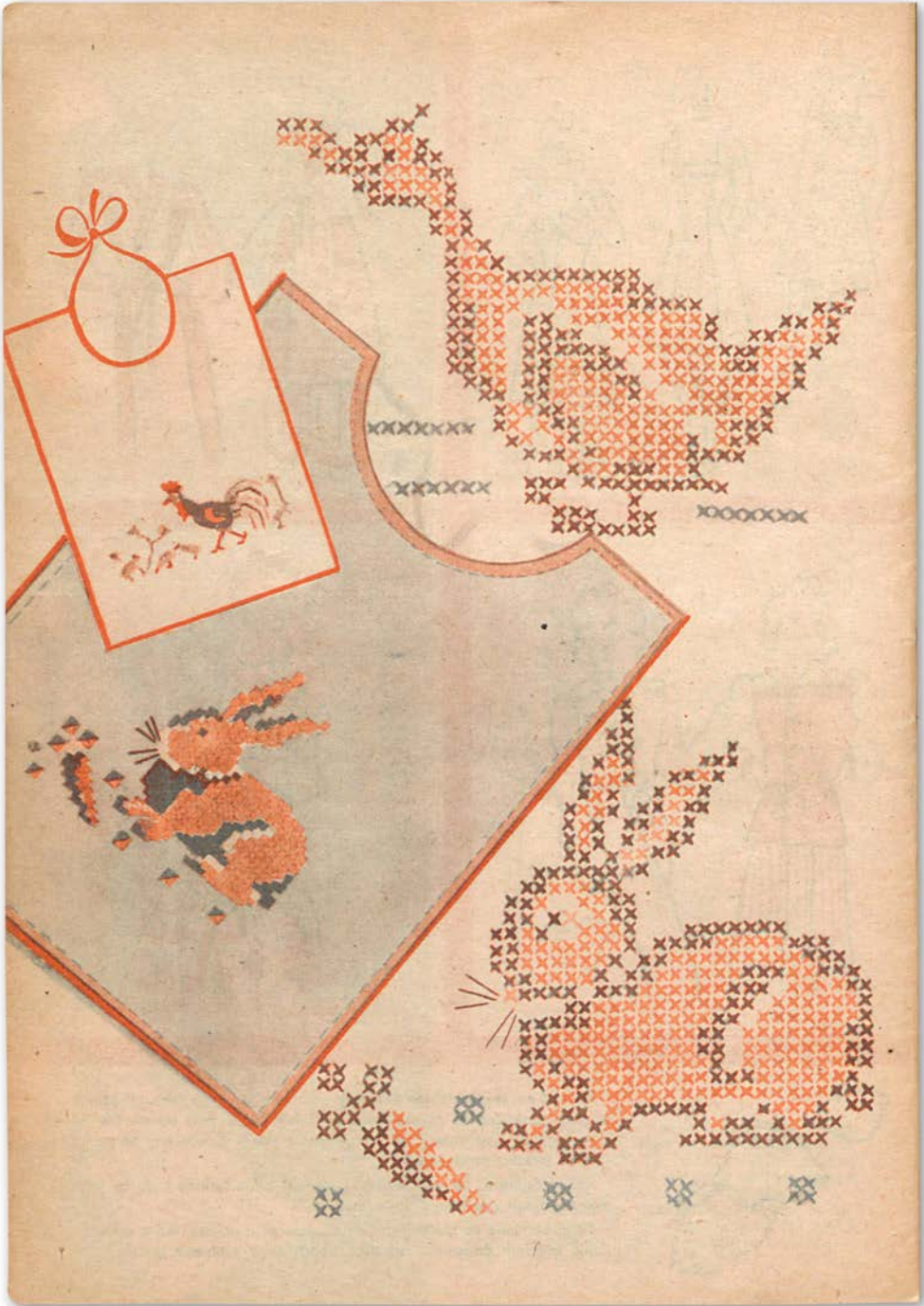

Za noć su najpraktičnije košuljice za djecu jer brzo rastu. Piđzame su jako praktične za zimske dane ali dijete brzo raste pa mu okrate lako hlačiće. Kod košulja se lako napravi visoki nabor koji se svake godine polako produžuje.

Kućna haljinica će vam mnogo uštedjeti bolju haljinu koju će vaše dijete odmah svući kad dođe kući.

Najpraktičnije su pletene gaćice sa gumom u pojasu. Ali u pomani-kanju pletenih donosimo nekoliko uzoraka za platnene gaćice.

Iskoristite bijeli vezeni ručnik ili vezeni uzorak za odjelce vašeg djeteta. Šarene boje tako lijepo djeci pristaju a narodni motivi su tako vedri i naročito pristaju na dječje haljinice.

Za takav rad dobro je domaće platno a za djevojčice lagane ljetne haljinice sa jednobojnim ili šarenim vezom. Kratka pasica i dolje jednostavna naborana tkanina.

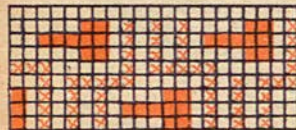
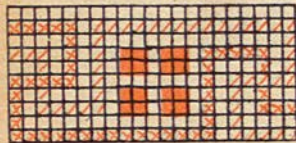
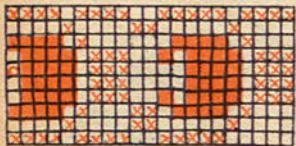
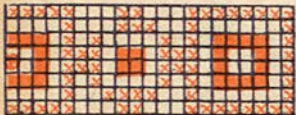

FOTO LEDĀ

PREGAČICE

Morate naviknuti dijete da nosi pregačicu. Po kući, vrtu, školi, dijete se maže i tkanina haljine upija svakojake mrlje koje se kasnije tako teško odstranjuju. Bilo kakva pregačica iz obične tkanine za pranje uštedjet će vam mnogo truda a dijete će biti slobodnije u igri i radu.

FOTO VEKIĆ

PLETENE STVARI ZA JEDNOGODISNJE DIJETE

1. Jaknica iz tanje ružičaste vune.
Način pletenja: prvi red 1 pravo, 1 krivo. Drugi red pravo na krivo i krivo na pravo. Okolo cijelog ruba, nakon što opletete četiri reda ovom šarom, upletete 3 reda uvijek pravo, gledajući naličje rada. Mala pasica na ramenu se zasebno plete.

2. Vestica i kapa ujedno pletene. Iz plave svjetle vune sa tamnoplavim izvezenim točkama.

Način pletenja: prvi red 3 očice pravo, prebaciti vunu preko igle, 2 očice skupa uplesti, onda 3 pravo, vunu prebaciti preko igle, 2 očice skupa itd. Zatim tri reda pletete uvijek pravo gledajući naličje, te opet ponoviti šaru: tri očice pravo, prebaciti vunu preko igle, 2 očice skupa itd. U pojasi se plete 1 očica pravo i 1 krivo. Kratki rukavi. Odjelac se kapca među noge.

3. Jaknica i kapica iz deblje ružičaste vune. Donji dio jaknice i cijela kapica pletu se 1 pravo i 1 krivo. Pasica na vesti se plete uvijek pravo.

Nakon završenog rada upletu se rupice za puceta debljom kukom.

FOTO VEKIĆ

VUNENE VESTE ZA ŠESTGODIŠNJU DJEVOJČICU

Danasimo dva modela vunениh vesta za šestgodišnju djevojčicu. Gornja vesta se može nositi kao proljetni kaputić. Sprijeda se kapča. Plete se uvijek ravno. Vesta je svijetlo plava sa tamno plavim upletenim uzorkom.

Druga vesta je kombinovana iz tamno plave i žute vune. Pasica i gornji dio rukava su tamno plavi, mala šara je upletena sa žutom i plavom vunom a donji dio veste i rukava su žuti. Kapča se na ramenū.

Način pletenja: prvi red 2 očiце pravo, 2 krivo, 2 pravo, a 2 krivo, itd. Drugi red pravo na pravo i krivo na krivo. Treći red pletu se krive očiće nad pravima a prave nad krivim. Četvrti red opet prave na prave i krive na krive. Dobijete male kockice koje ukusno sjeluju a lako ih je izvesti.

Priloženi uzorci mogu se sa raznobojnom vunom odmah uplesti ali ako tame niste vješte možete nakon dovršenog rada šaru izvesti.

Roditelji koji žele pravilno odgojiti dijete moraju znati koliko su važne navike. Na higijenske navike mora se priviknuti dijete od rano djetinjstva i sačuvati ih za cijeli život.

Pranje i čistoća su osnovne higijenske navike.

Priljavština je uzrok mnogim teškim bolestima. Prljave ruke služe kao odlično prenosno sredstvo za klice. Kako se prenosi rasprostranjena bolest dječjih glista? Zbog njih organizam dječji slabi, nastaje bljuvanje, vrtoglavica, razdraženost, nemiran san, slabokrvnost. Klice prenosi dijete koje prljavim rukama uzima hranu. Ako se dijete ne nauči da dobro pere ruke nikakav lijek ne može da pomogne. Dok god dijete bude imalo prljave ruke kad jede uvijek će biti izloženo zarazi.

Kožne bolesti — svrab, gnojne kraste, čirevi — sve su to bolesti koje se pojavljuju na koži tijela koje se često ne pere.

Čista odjeća je potrebna i treba je držati u redu. I dijete će samo biti urednije kad bude imao urednu odjeću.

Kako ćete prati ruke vašem djetetu?

Obično djeca peru ruke sa stisnutim prstima i prljavština im ostane između prstiju. Ne peru baš ona mjesta gdje se klice najlakše sakupljaju i raznose zatim po licu i tijelu.

Higijenske navike

Cesto se čuje kako se roditelji hvale da se djeca sama peru. Naravno, dobro je i potrebno da se dijete čim prije osamostali, ali ga treba dobro odgojiti i paziti da li se savjesno drži vaših uputa.

Rukama uzimamo kruh, diramo sve što stignemo, s njima smo u pokretu po cijeli dan. Da li majke dobro operu ruke prije nego li uzmu hranu? Jer i majke lako prenose klice zamazanim rukama i zaražuju vlastitu djecu.

Ruke treba dobro prati sapunom a po potrebi i sa četkicom.

Cesto dijete nezna da opere lice, vrat i uši. Katkada dijete prije opere lice pa tek onda ruke. Pranje se često sastoji od umivanja lica a vrat i uši ni ne osjete vodu. Ruke, lice, uši i vrat izloženi su uvijek prašini. Zato nije dovoljno samo na brzinu preći hladnom vodom. Potrebno se prati toplom vodom i sapunom a zatim dobro se isprati hladnom vodom. Osim toga svakog jutra zdravo je prsa oprati hladnom vodom a to je naročito važno za djecu koja naginju bolestima.

Nastojte da djetetu bude ugodno i lako pranje. Ako mu je umivaonik previsok napravite mu od dasaka klupicu ili na bilo koji način omogućite da dijete lako dođe do vode.

Za opće zdravlje djeteta važno je i pranje zubi. Naviknuti dijete da pere zube znači uštedjeti mu mnogo bolova i zubiju i želuca i drugih bolesti koje dolaze od gnjilih zubi.

Među zubima se sakuplja hrana koja polako trune i služi za razmnožavanje klica. Najvažnije je kod pranja zubi odstraniti potpuno svaki djelić hrane koji se na njima zadržuje.

Cijelo kupanje tijela je neophodno potrebno djetetu. To mu morate omogućiti barem jednom sedmično. To pranje je od velikog značaja za opće zdravlje organizma.

Vodite brigu i o nogama djeteta. Po cijeli dan trči, često prašina i kiša mu ulazi u cipele te su mu noge prljave i znojne. Noge treba prati svaku večer a u naročitim slučajevima i dva puta na dan.

Ni kosu se ne smije zapustiti. Svake večeri potrebno je dobro očetkati a jednom sedmično je oprati. Praktična je kratka kosa, jer se lakše drži u redu.

Da dijete stekne sve ove higijenske navike nisu dosta riječi roditelja već i dobar primjer.

*Dječji dom
na Jordanovcu
u Zagrebu*

*Djeca u igri
i zabavi*

*Dječje obdanište
na Sofijinom putu
u Tuškancu
u Zagrebu*

FOTO-CENTAR

FOTO VEKIĆ

Izdaje Glavnog odbora AFZ-a Hrvatske. — Glavni i odgovorni urednik: Yanja Zanko, Zagreb, Trg Republike 8. — Uredništvo i uprava: Zagreb, Trg Republike 8, prizemno. — Telefon uredništva 30-32. — Telefon uprava 30-32. — Cijena pojedinom broju dinara 20.—. Tisak štamparije »Rožankovski« u Zagrebu, Savska cesta br. 31.